

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

FRAZEMALARNING BOSMA MEDIA MAKONDA TUTGAN O'RNI

Xasanov Davirbek Abdumalik o'g'li

Guliston davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Maqolada frazemalarning bosma media tilidagi roli tahlil qilinadi, ularning ekspressivlik, baholovchilik, pragmatik ta'sirni kuchaytirish, transformatsiyaga uchrashi hamda milliy-madaniy mazmuni uzatishdagi ahamiyati yoritiladi va izohlanadi.

Kalit so'zlar: media, kommunikatsiya, frazeologik birliklar, frazeologiya, axborot vositalari, matn, pragmatik ta'sir va b.

Abstract

The article analyzes the role of phraseology in the language of print media, highlights and explains their expressiveness, criticality, strengthening of pragmatic influence, transformation, and significance in transmitting national and cultural content.

Keywords: media, communication, phraseological units, phraseology, media, text, pragmatic influence, etc.

Аннотация

В статье анализируется роль фразеологии в языке печатных СМИ, выделяются и объясняются её выразительность, критическое значение, усиление прагматического влияния, трансформация и значимость в передаче национального и культурного контента.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Ключевые слова: СМИ, коммуникация, фразеологические единицы, фразеология, СМИ, текст, прагматическое влияние и др.

Til inson tafakkuri va madaniyatining eng muhim ifoda vositalaridan biri bo‘lib, unda nafaqat axborot uzatiladi, balki milliy ong, tarixiy tajriba va ijtimoiy qarashlar ham mujassam bo‘ladi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, frazeologik birliklar tilning eng murakkab va mazmunan boy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Ular oddiy so‘z birikmalaridan farqli ravishda, tarkibiy qismlarining to‘g‘ridan-to‘g‘ri ma‘nosidan kelib chiqmaydi, balki yaxlit, ko‘chma va ko‘pincha obrazli mazmuni ifodalaydi. Frazeologiya tilshunoslikda mustaqil tadqiq sohasi sifatida shakllangan bo‘lib, uning doirasida bunday birliklarning tuzilishi, semantikasi va nutqdagi funksional xususiyatlari o‘rganiladi. Ayniqsa, zamonaviy kommunikativ makon bo‘lgan ommaviy axborot vositalari, xususan, bosma media (gazeta va jurnallar) tilida frazeologik birliklarning qo‘llanishi alohida ilmiy qiziqish uyg‘otadi. Chunki bu muhitda til nafaqat axborot yetkazish, balki ta‘sir ko‘rsatish vositasi sifatida faol ishlatiladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi bosma media matnlarida frazeologik birliklarning funksional xususiyatlarini tahlil qilish va ularning stilistik hamda pragmatik ahamiyatini ochib berishdan iborat. Frazeologiya nazariyasi xalqaro tilshunoslikda keng o‘rganilgan yo‘nalishlardan biridir. Bu borada A.Covie tahriridagi “Phraseology: Theory, Analysis and Applications” asari muhim ilmiy manba sifatida e’tirof etiladi. Mazkur manbada frazeologik birliklarning nazariy asoslari, tasnifi va ularning nutqdagi real qo‘llanishi tizimli ravishda tahlil qilingan [3, 256 p]. O‘zbek tilshunosligida esa Sh.Rahmatullayev tomonidan yaratilgan “O‘zbek tilining izohli frazeologik lug‘ati” frazeologizmlarni o‘rganishda asosiy manbalardan biri hisoblanadi. Mazkur lug‘atda frazeologik birliklar semantik, grammatik va uslubiy jihatdan izohlangan bo‘lib, ular tilning obrazli qatlamini aks ettiradi [7, 336 p]. Shuningdek, stilistika va media tiliga oid tadqiqotlarda

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

publitsistik uslubning o'ziga xos xususiyatlaridan bo'lgan ta'sirchanlik, ixchamlik va ommaboplik alohida ta'kidlanadi. Bu jihatlar frazeologik birliklarning aynan ommaviy axborot vositalarida keng qo'llanishiga asos bo'ladi.

Frazeologik birliklarning eng muhim xususiyatlaridan biri ularning yaxlit semantik tuzilishga egaligidir. Ular tarkibiy qismlarga ajratilganda o'z ma'nosini yo'qotadi yoki sezilarli darajada o'zgaradi. Shu sababli ular til tizimida alohida qatlam sifatida qaraladi. Bosma media matnlarida bunday birliklar keng qo'llanadi va ular bir nechta muhim funksiyalarni bajaradi. Avvalo, mazkur birliklar matnning ekspressivligini oshiradi. Oddiy ifoda voqeani xolis tarzda yetkazsa, frazeologik birlik unga hissiy va baholovchi tus bag'ishlaydi. Masalan, "muammo ildiz otmoqda" iborasi muammoning chuqurlashayotganini yanada ta'sirchan ifodalaydi. Ikkinchi jihat esa sarlavhalarda qo'llanishidir. Gazeta sarlavhalari qisqa va e'tiborni tortuvchi bo'lishi kerak. Frazeologik birliklar esa aynan shu talabni qondira oladi, chunki frazemalar kichik hajmda katta mazmunni ifodalaydi [10, 36 p]. Uchinchi jihat frazeologik birliklarning madaniy ma'no uzatishidir. Har bir idioma xalqning tarixiy tajribasi va dunyoqarashi bilan bog'liq. Shu sababli ular matnga milliy ruh olib kiradi va o'quvchiga yaqinroq ta'sir qiladi. To'rtinchi jihat pragmatik ta'sir bo'lib, frazeologik birliklar orqali muallif o'quvchining hissiy holatiga ta'sir o'tkazadi, uni muayyan xulosaga yo'naltiradi. Beshinchi jihat esa transformatsiya bo'lib, publitsistik matnlarda frazemalar ko'pincha o'zgartiriladi, yangicha shaklga keltiriladi yoki kontekstga moslashtiriladi. Bu esa matnga individuallik va yangilik beradi [8, 89 p].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, frazeologik birliklar bosma media diskursida faqat stilistik bezak emas, balki kommunikativ strategiyaning muhim elementi hisoblanadi. Ular matnni qisqa, ammo mazmunan boy qiladi, o'quvchining diqqatini tez jalb etadi va axborotni esda qolarli shaklda yetkazadi. Shuningdek, frazeologik birliklarning qo'llanishi muallifning subyektiv munosabatini yashirin

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

yoki ochiq tarzda ifodalash imkonini beradi. Bu esa publitsistik matnning asosiy vazifasi bo'lgan jamoatchilik fikriga ta'sir ko'rsatish bilan bevosita bog'liq. Natijalar anglash mumkinki, frazeologik birliklarning noto'g'ri yoki ortiqcha o'zgartirilishi ularning semantik aniqligini pasaytirishi mumkin. Shu sababli ularni qo'llashda me'yor muhim ahamiyatga ega. Bomsa media makonida idiomalar faqat tashqi bezak vazifasini bajaruvchi unsurlar emas, balki matnning ichki tuzilishi va mazmuniy zichligini ta'minlaydigan muhim lingvistik vositalardan biridir. Ular yordamida axborot ortiqcha izohsiz, qisqa va lo'nda shaklda ifodalanadi, shu bilan birga, obrazlilik darajasi oshadi. Natijada matn o'quvchi tomonidan tezroq qabul qilinadi va yaxshiroq esda qoladi. Ayniqsa, publitsistik diskursda frazemalar voqea-hodisalarga nisbatan muallifning munosabatini bevosita yoki bilvosita ifodalash imkonini beradi. Bu esa ularning nafaqat ifoda vositasi, balki baholovchi mexanizm sifatida ham faol ishlashini ko'rsatadi. Shu jihatdan qaraganda, frazeologik birliklar o'quvchining fikrlash jarayoniga ta'sir etib, muayyan qarash yoki ijtimoiy pozitsiyaning shakllanishiga xizmat qiladi. Bundan tashqari, idiomalar o'zida milliy-madaniy qatlanni mujassam etgan birliklar sifatida media matniga qo'shimcha chuqurlik olib kiradi. Har bir frazeologik birlik ortida muayyan tarixiy tajriba, turmush tarzi va xalqona tafakkur yotadi. Shu sababli ular qo'llanilgan matn o'quvchi uchun yanada yaqinroq, tushunarliroq va tabiiyroq tuyuladi. Ayniqsa, gazeta va jurnal sarlavhalarida idiomalardan foydalanish diqqatni tortish, qiziqish uyg'otish va o'quvchini matnni o'qishga undashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bunday hollarda qisqa ibora orqali keng mazmun berilishi kommunikativ jihatdan katta ustunlik yaratadi. Zamonaviy bosma media amaliyotida esa idiomalar ko'pincha o'zgartirilgan holda, yangi kontekstga moslab qo'llanadi. Bu jarayon matnga yangilik, individuallik va ijodiylik baxsh etadi. Mualliflar ba'zan iboraning tarkibini qisqartiradi, ayrim qismlarini almashtiradi yoki uni kinoyaviy ohangda ishlatadi. Natijada o'quvchi

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

uchun kutilmagan, lekin tushunarli bo‘lgan stilistik effekt yuzaga keladi. Shu bilan birga, bunday transformatsiya har doim ham ijobiy natija bermasligi mumkin, ya’ni me’yoridan ortiq o‘zgartirish iboraning asl ma’nosini xiralashtirishi yoki noto‘g‘ri talqin qilinishiga olib keladi. Shuning uchun frazeologik birliklardan foydalanishda ularning semantik yaxlitligi, uslubiy ranggi va kontekstga mosligi albatta hisobga olinishi zarur.

Umuman olganda, idiomalar bosma media tilining ajralmas qismi bo‘lib, ular orqali axborot nafaqat yetkaziladi, balki talqin qilinadi, baholanadi va o‘quvchi ongiga ma’lum yo‘sinda singdiriladi. Ular matnga jonlilik, ta’sirchanlik va mazmuniy boylik olib kiradi, muallif fikrini ixcham va aniq ifodalashga yordam beradi. Shu bois frazeologik birliklardan ongli va maqsadga muvofiq foydalanish publitsistik matn sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Abdurahmonov G., Shukurov, Sh. O‘zbek tilining stilistikasi. Toshkent: Fan, 1973. – 256 b.
2. Bell A. The Language of News Media. – Oxford: Blackwell, 1991. – 277 p.
3. Cowie A. (Ed.). Phraseology: Theory, Analysis, and Applications. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 256 p.
4. Harald B. Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2010. – 224 s.
5. Hojiyev A. O‘zbek tili stilistikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1983. – 208 b.
6. Qodirov M. O‘zbek tilining frazeologiyasi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1999. – 180 b.
7. Rahmatullayev Sh. O‘zbek tilining izohli frazeologik lug‘ati. – Toshkent: O‘qituvchi, 1978. – 336 b.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
8. Roger F. Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. – London: Routledge, 1991. – 254 p.
  9. Rosemarie G. Phraseology in English Language Teaching. – Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1986. – 264 p.
  10. Виноградов В. Русский язык (грамматическое учение о слове). – Москва: Наука, 1972. – 614 с.
  11. Кунин А. Фразеология современного английского языка. – Москва: Высшая школа, 1970. – 343 с.
  12. Телия В. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – Москва: Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 288 с.